

SZABOLCS VÁRMEGYE

(SZABOLCS ÉS UNG K. E. E. VÁRMEGYÉK)

Szabolcs-Szatmár-Bereg
Megyei Levéltár
Nyíregyháza

SZERKESZTETTE:

DIENES ISTVÁN

46.

NYOMTATTA

A MERKANTIL-NYOMDA (FELELŐS: HAVAS Ö.), BUDAPEST, VIII, VAJDA HUNYAD U. 43

A KÖTÉS CSASZNIK ZSIGMOND MŰVE.

Bp. 1939

~~231~~

845

tak s ma két úton érhetőek el: az ifjúság Bessenyei kultuszra való nevelésével, a nagyobb társadalmi rétegeknek a kultúrába való bevonásával a kultúrának a népi rétegekre való kiterjesztésével. Ha sikerül komoly irodalmi életet teremteni Nyíregyházán, amire minden kilátás megvan, akkor már könnyebb lesz a vidék erőteljesebb bekapcsolódása. A Szabolcsi Szemle pedig kifelé sok mindent megvalósíthat, amit eddigelé csak személyes látogatásokkal lehetett részben elérni.

Úgy látjuk, hogy a fejlődés egyenes vonala igazolni fogja azokat, akik a Bessenyei által kijelölt úton kívánnak haladni, mert azok mindig csak előretekintve, tarsolyukban egy nagy örökséggel vándorolnak Bessenyeiként és Szindbádként, építgetve azt a nagy álmot, azt a nagy ábrándot, amit a szabolcsi nemesifjú Bécsben kezdett meg s amit sok-sok nemzedék sem fog tudni teljesen befejezni, de amiért élni és küzdeni a legnemesebb magyar feladat lehet mindenkor: küzdeni a magyar népnek emberi méltóságra emelése érdekében.

A tudomány Szabolcsban.

A világháború befejezésével a tudományos életnek is új munkásai tűntek fel a megyében. Ezek közt a legismertebb *Kiss Lajos*, a Jósa-múzeum jelenlegi igazgatója, aki néprajzi tanulmányokkal, szociológiával és a megye archeológiai értékeivel foglalkozik behatóan. Nyíregyháza város történetét *Szohor Pál* írta meg az örök váltság 100-ik esztendejében, *Scharbert Armin* gimn. tanár pedig szép sikereket ért el komoly botanikai kutatásaival. A Bessenyei Körben tömörült ifjú kultúrharcosok közt nem egy foglalkozik tudományos kérdésekkel.

A szabolcsi tudományos élet fejlődése a jövőben nyilván attól függ, mennyire képes a megye hivatalos szerve tudományos intézmények létesítésével, múzeumok, könyvtárak támogatásával és alapításával a szabolcsi tudományos életet továbbfejleszteni. Szükség volna arra, hogy a Jósa András-múzeummal megindított szervező munka tovább folyjon s a megye őstörténeti kutatásai, nemkevésbé történelmi fejlődésének búvárlása határozott szempontok szerint mehessen a maga útján. Össze kell gyűjteni azokat, akik a tudományok bármelyikével foglalkoznak. Erre a Bessenyei Kör hivatott. A vidéket ugyanúgy meg kell szervezni e tekintetben, mint Nyíregyházát. Nagy és nehéz feladat ez magábanvéve is, de nagy szükség van rá. A meglevő eseményekből kiindulva kell megírása, értékeinek kikutatása, művészetének, szellemi és anyagi kincseinek történeti méltatása a legfőbb feladat, ami azonban csak egységes szervezet alapján képzelhető el eredményesen. Kétségtelen, hogy ennek a szervezésnek nemcsak agilitáson alapuló feltételei vannak, hanem anyagiak is közrejátszanak az eredmény elérésében. Erre áldozni kellene akkor, ha nemcsak pusztán szónak vesszük a szociális segítséget, hanem komoly tartalommal akarjuk átítatni. Mert minden ilyen komoly tevékenységnek a tudományos élet fellendítéséből kell kiindulnia, hogy a szilárd alap mindenképpen meglegyen. Ehhez a munkához ma minden vonatkozásban adva van a személyi feltétel, nem ezen fog mulni a vállalkozás sikere.

A színészet Szabolcsban.

Magyarországon a színészet még igen fiatal s különösen a vidéken, bár onnan indult hódító útjára, elég mostoha sors várt rá mindig. Néhány kulturgócópontunkat leszámítva, az országban nincsen a vidéknek állandó szintársulata. Nyíregyháza és Szabolcs ebből a szempontból rendkívül mostoha viszonyok közt él. Ma is csak évenként 6—8 hétig játszik a miskolci társulat Nyíregyházán, a vidéknek pedig jó, ha 8—10 napos vándortársulat juttatja azt a művészi élményt, ami ma már minden kultúrállam egyik jelentős tényezője a kultúra kifejlesztésében.

A legrégebb nyomok 1834-ig mennek vissza, amikor Nyíregyházán már szintársulat játszik, többek között Kisfaludy Károly „Kérők“ c. vígjátékát, Körner „Zrinyijét“, amely előadásokról a Honművész 1834. évi 95.104. és 101. számában emlékezik meg a kritikus. A magyar kultúrmozgalmakból nyilván a megye sem maradt ki ebben az időben. Ilyen előadások, szereplések bizonyára voltak a század folyamán, de azokról egyelőre nem igen van tudomásunk. Nyíregyházán 1873-ban megépül az első színház, majd 1894-ben a mai épület, amely mindenféle szempontból még sok kívánnivalót hagyott maga után, de sajnos a mai napig a város és megye egyetlen színháza.

Az 1873-ban felépült arénát, amely a mai Bencs László-téren állott Nyíregyházán, *Károlyi Lajos* társulata nyitotta meg. Két esztendőn át *Krecsányi Ignácé* volt az aréna s ez idő alatt látogatott el ide több ízben *Blaha Lujza* is. A debreceni színészgárda sokszor megfordul Nyíregyházán a 80-as években. Ez idő alatt a színészek csak nyáron fordulnak meg itt mindaddig, míg a mai színházépület meg nem nyílik 1894-ben. Ekkor Nyíregyháza téli állomás lesz. A „szigetvári vértanúk“, *Jókai* drámájának I. felvonása és *Szigligeti „Csikós“* c. színművének II. felvonása kerül színre a megnyitón: *Dobó Sándor* társulata csak egy hónapig játszik, majd májusban a debreceni társulat látogat el Nyíregyházára. A miskolci és debreceni szintársulat váltogatva látogatja Nyíregyházát s a szezon lassanként a későtavaszi időszakra tolódik ki, részben mert ilyenkor a színház a legkönnyebben látogatható, másrészt mert a társulatoknak is inkább ez az idő felel meg. Az „aranykorban“ Nyíregyházának nincsen módja ahhoz, hogy bármiképp is kielégítsük ezt a fontos kultúr-szükségletet. A helyzet a háború után sem javult meg természetesen, sőt még nehezebb lett. Ma már csak május végén a legrosszabb időszakban jön át többnyire négy hétre a miskolci társulat s így még arra sincsen lehetőség, hogy az ifjúsággal, amely pedig szomjazná a színházkultúrát, komolyabban megszerettessük a színházat. A város minden áldozatra kész a színházról. Ezért nincsen másról szó, csakis a beteg centralizáltság helyett a színészet terén eredményes decentralizációt létrehozni.